

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЯГОВИХ ДВИГУНІВ ПОСТІЙНОГО СТРУМУ ПОТУЖНІСТЮ 800 кВт

Васьковський Ю.М., д.т.н., професор, Шарко В.В., магістрант

КПІ ім. Ігоря Сікорського, кафедра електромеханіки

Вступ. Недоліком конструкції серійного тягового двигуна послідовного збудження потужністю 800 кВт є його невисокі масо габаритні показники, зокрема завелика довжина двигуна, що ускладнює його розміщення і монтаж. Тому виникає задача подальшого удосконалення конструкції. Зокрема в роботі пропонується зменшити активну довжину двигуна з 400 мм до 320 мм, а для компенсації втрати потоку збудження внаслідок зменшення довжини пропонується збільшити на 7% (з 16 до 17) число витків обмотки збудження на полюсі. Запропонована модифікація двигуна у порівнянні з серійним є конкурентоспроможною і рекомендована для подальшої розробки.

Мета роботи. Удосконалення тягових двигунів постійного струму потужністю 800 кВт методами математичного моделювання.

Матеріали і результати досліджень. Вхідними номінальними даними двигуна є наступні: потужність 800 кВт (годинна тривалість роботи) і 720 кВт (тривала робота); напруга живлення 1500 В; струм відповідно 565 А і 520 А; частота обертання 945 об/хв; число полюсів 6. На рис. 1 наведено залежності електромагнітного моменту і швидкості обертання ротора від струму статора $M_{ЭМ}(I_a), n(I_a)$ для прототипу СТК - 730 У1 і модернізованого СТК - 800 У1, активну довжину якого зменшено порівняно з прототипом з 400 мм до 320 мм [4]. Розглянуто два варіанти СТК - 800 У1 за кількістю витків обмотки збудження на полюс: перший варіант – кількість витків $w_f = 16$ (як у прототипу); другий варіант $w_f = 17$. З отриманих даних випливає, що перший варіант СТК - 800 У1 за одного й того самого струму якоря (520 А), а отже, і за однієї й тієї самої потужності в тривалому режимі роботи розвиває швидкість на 25% більшу, ніж прототип СТК - 730 У1. У другому варіанті СТК - 800 У1 збільшення швидкості за тієї ж потужності становить 17%. При цьому, в такій самій пропорції знижуються електромагнітні моменти, що розвиваються двигунами.

Другий варіант СТК - 800 У1 більш наближений до прототипу і має більший запас з регулювання швидкості ротора за рахунок ослаблення магнітного потоку збудження.

На рис. 2 представлено залежності номінального моменту і номінальної швидкості двигуна, $M_{ЭМ}(l_\delta), n(l_\delta)$ від активної довжини для двох чисел витків $w_f = 16$ і $w_f = 17$. Кожна точка кривих відповідає струму якоря 520 А. Праві точки при $w_f = 16$ відповідають даним прототипу СТК - 730 У1.

Аналіз отриманих результатів показує, що одним із перспективних варіантів виконання СТК - 800 У1 є варіант, аналогічний прототипу СТК -

30 У1, але зі зменшеною активною довжиною до $l_\delta = 320$ мм і числом витків $w_f = 17$.

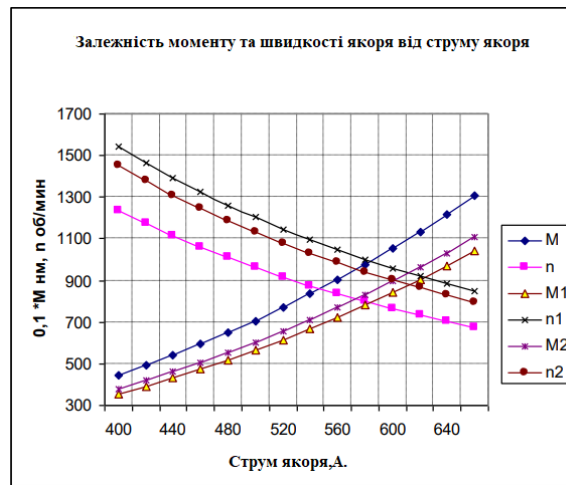

Рисунок 1 – Залежності $M_{EM}(I_a)$, $n(I_a)$. Позначення: M, n – прототип СТК - 730 У1 ($w_f = 16$, $l_\delta = 400$ мм); перший варіант СТК - 800 У1 ($w_f = 16$, $l_\delta = 320$ мм); M2, n2 – другий варіант СТК - 800 У1 ($w_f = 17$, $l_\delta = 320$ мм).

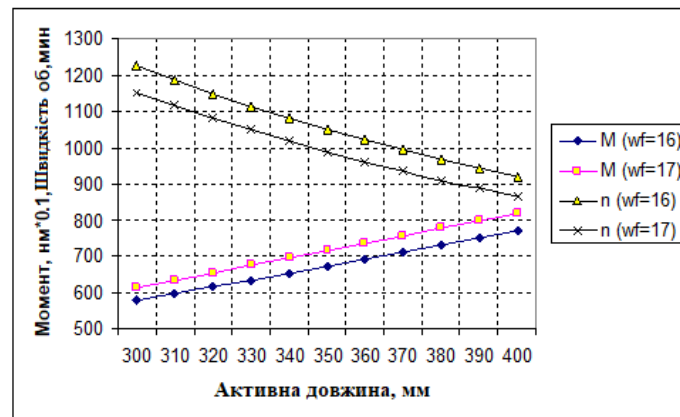

Рисунок 2 – Залежності номінального моменту і номінальної швидкості двигуна $M_{EM}(l_\delta)$, $n(l_\delta)$ від активної довжини для двох значень числа витків $w_f = 16$ і $w_f = 17$ за струму якоря 520 А.

Аналіз електромагнітного поля СТК - 800 У1 виконано методом скінченних елементів [1]. На Рис.3 зображено картину магнітного поля двигуна в номінальному годинному режимі роботи за струму заданого якоря 565 А і кількості витків обмотки збудження $w_f = 16$. Результати аналізу показують, що найбільш насиченими зонами магнітопроводу СТК – 800 У1 є ділянки полюсів, розташовані над другим і третім пазами компенсаційної обмотки, а також ділянки ніжок зубців якоря. При цьому картина розподілу індукції несиметрична відносно осі полюсів, що може свідчити про не повністю компенсований вплив поля реакції якоря [3]. Для компенсації втрати потоку збудження в режимах зі струмовим перевантаженням у модифікованому СТК - 800 У1 рекомендується збільшити число витків обмотки збудження.

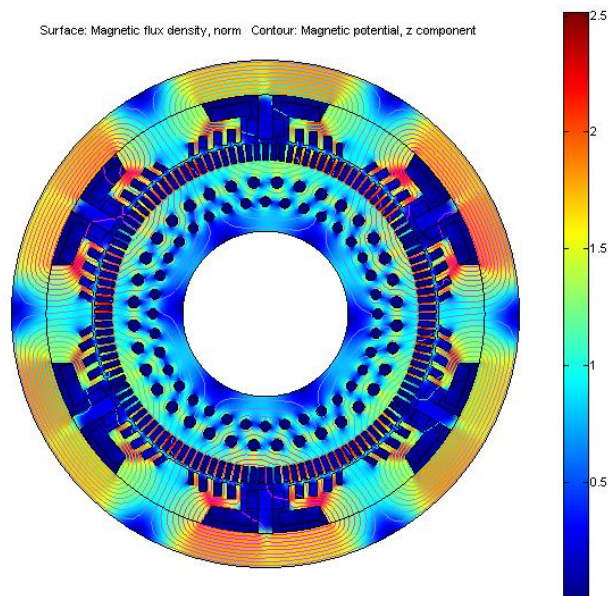

Рисунок 3 – Магнітне поле СТК - 800 У1 за струму якоря 565 А і $w_f = 16$

Збільшення числа витків на один полюс із 16 до 17 підвищує намагнічувальну силу полюсів на 6,25%, тоді як зниження довжини становить 25%. Збільшення кількості витків на полюс до 18 може виявитися неефективним, оскільки призведе до ще більшого насичення полюсів.

Висновки. 1) Зменшення активної довжини двигунів СТК - 800 У1 і СТК - 780 У1 до 320 мм порівняно з 400 мм у двигуна прототипу СТК - 730 У1 призводить до зміни їхніх електромеханічних характеристик – при однаковому струмі якоря, як і в прототипу, модифіковані двигуни розвивають більшу швидкість обертання ротора, але за меншого електромагнітного моменту.

2) Розглянуто два варіанти СТК - 800 У1, що відрізняються числом витків обмотки збудження на полюс: $w_f = 16$ (як у прототипу) і $w_f = 17$. Збільшення кількості витків обмотки збудження дає змогу компенсувати втрату потоку збудження, зумовлену зниженням довжини двигуна і збільшенням насичення полюсів. Другий варіант СТК - 800 У1 більш наближений до прототипу і має більший запас з регулювання швидкості. Він може бути рекомендований як основний варіант.

3) Досліджено розподіл електромагнітного поля в активній зоні СТК - 800 У1. Показано, що магнітна індукція на окремих ділянках головних полюсів статора і в ніжках зубців якоря в номінальному режимі перевищує 2,2 Тл.

Перелік посилань

1. Сегерлінд Л. Застосування методу скінченних елементів – М.: Мир. – 1979. – 392 с.
2. Іванов - Смоленський А.В. Електромагнітні сили і перетворення енергії в електричних машинах – М.: Вища школа. – 1989. – 312 с.
3. Алексєєв А.Є. Тягові електричні машини і перетворювачі. – Л.: Енергія, 1976. – 432 с.
4. Захарченко Д.Д., Ротанов Н.А., Горчаков Е.В. Тягові електричні машини і трансформатори. – М.: Транспорт, 1979. – 303 с.